

Kwakkelen in alle sectoren

De verwachte dip van de economie komt hard aan in de detailhandel, horeca en de bouw. Waar exporterende sectoren in 2010 flink hebben kunnen profiteren van de aantrekkende wereldhandel, ondervindt de detailhandel de aanhoudende gevolgen van baanonzekerheid, een dalende koopkracht en hoge inkooprijzen. Met de volgende recessie voor de deur worstelt ook de bouwsector nog met de gevolgen van de vorige recessie.

Tabel 1 Volumemutaties naar bedrijfstak (% j.o.j.)

	2010	2011*	2012*
Agrarische sector	0,8%	1,2%	1,5%
Bouw	-11,9%	2,8%	0,0%
Detailhandel	0,1%	-0,9%	-0,1%
Groothandel	6,6%	1,0%	0,0%
Horeca	-2,9%	1,9%	0,5%
Industrie	6,0%	3,0%	-0,5%
Transport & opslag	2,0%	2,3%	0,6%
Zakelijke dienstverlening	-2,6%	1,1%	-0,1%
Onderwijs	1,3%	1,0%	1,0%
Overheid	-0,6%	0,1%	0,0%
Zorg	3,3%	4,1%	2,6%
BBP	1,7%	1,5%	0,5%

Bron: CBS, * ramingen ING Economisch Bureau

Krimp in de industrie

Vertrouwensindicatoren in de **industrie en transportsector** laten sinds het voorjaar van dit jaar een steeds somberder beeld zien. Wereldwijd zwakt de economische groei af waardoor ook de groei van de Nederlandse uitvoer onder druk komt. Naast de industrie en de transportsector heeft ook de **groothandel** hier onder te lijden. Sinds augustus ziet een meerderheid van de ondernemers in de industrie hun ordepositie afnemen terwijl de voorraden oplopen. Deze combinatie leidt tot een verwachte lichte daling van de productie in de tweede helft van 2011 en in geheel 2012. Vooral branches die kapitaalgoederen produceren zoals de machine- en transportmiddelenindustrie ondervinden dalende volumes.

Detailhandel blijft gebukt gaan onder laag consumentenvertrouwen

De **detailhandel** heeft te lijden onder een verder dalend vertrouwen van consumenten. Waar exporterende sectoren

in 2010 profiteerden van een oplevende wereldhandel hebben winkeliers nog nauwelijks enig herstel ervaren. Marges blijven daarbij onder druk staan door de hoge inkooprijzen al zijn deze de afgelopen maanden wel iets gezakt. Daarnaast blijft de concurrentie van e-commerce groeien. Internetwinkels behaalden in de eerste helft van 2011 een forse omzetgroei terwijl in de gehele detailhandel de omzet in deze periode met nog geen 1% steeg. Ook de **horeca** ondervindt in 2012 de gevolgen van de dalende koopkracht. De beperkte groei zal in deze sector vooral moeten komen van buitenlandse toeristen.

Bouw zeer negatief gestemd ondanks groei in 2011

De verwachte groei van 2,8% voor de productie in de **bouw** in 2011 is sterk vertekend door weerseffecten eind 2010 en begin 2011. Hierdoor was zowel de krimp in 2010 als het herstel in 2011 groter. Aannemers zijn nog steeds zeer negatief gestemd. De dreigende recessie maakt potentiële huizenkopers extra onzeker en vooral de verkoop van nieuwbouw ondervindt hiervan de gevolgen. De toch al beperkte uitbreidingsplannen voor bedrijfsgebouwen verdwijnen daarbij bij een recessie ook eerder van directietafels. In de **zakelijke dienstverlening** hebben architecten- en ingenieursbureaus dan ook hun omzetten nog nauwelijks zien herstellen en een verdere krimp ligt op de loer. Het beeld is wisselend bij andere zakelijke dienstverleners. In de uitzendbranche is het vertrouwen na een stevige opleving in 2010 al weer dalende terwijl er in de facilitaire dienstverlening en in de ICT nooit sprake is geweest van een overtuigend herstel.

Agrarische sector en zorg blijven gestaag doorgroeien

In 2012 wordt de hoogste groei verwacht in de **agrarische sector** (1,5%) en de **zorg** (2,6%). Beide sectoren zijn nauwelijks gevoelig voor de economische tegenwind. De zorgsector 'profiteert' van de vergrijzing en bijbehorende extra vraag naar medische hulp. De EHEC crisis drukt het volume in de agrarische sector. In de groentesector is door een forse volume- en prijsdaling een fors bedrag aan productiewaarde verloren gegaan.

Meer informatie over de verschillende (deel)sectoren kunt u lezen in de betreffende kwartaalberichten: <http://www.ing.nl/zakelijk/ing-economisch-bureau/sectoren>

Meer weten?
Kijk op ING.nl/zakelijk
Of bel met

Maurice van Sante,
Senior econoom
020 57 68 547

Wilt u nieuwe publicaties per e-mail ontvangen?
Ga naar ING.nl/economischepublicaties

Disclaimer

De informatie in dit rapport geeft de persoonlijke mening weer van de analist(en) en geen enkel deel van de beloning van de analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. De analisten die aan deze publicatie hebben bijgedragen voldoen allen aan de vereisten zoals gesteld door hun nationale toezichhouders aan de uitoefening van hun vak. Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie van haar cliënten. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in dit rapport kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.